

-ANALOGII ȘI INTERPRETĂRI- TREI VASE SĂLCUȚA CU SEMNE PE FUND

Cătălin Nicolae Pătroi

Cercetări sistematice desfășurate în județul Mehedinți, în așezări cu vestigii aparținând culturii Sălcuța, au scos la iveală câteva piese ceramice deosebite. Elementele ce atrag atenția sunt plasate pe fundul vaselor și constau în diverse semne a căror locație, semnificație și orientare este supusă unor diverse interpretări.

În așezarea de la Ostrovul Corbului (jud. Mehedinți), punctul „Botul Cliuciului,, în urma cercetărilor din anul 1976, a fost descoperit un asemenea vas. A fost găsit în suprafața S I, caroul 1, la adâncimea de -3,05 m, într-o locuință aparținând nivelului cu vestigii Sălcuța.

Este vorba despre o strachină¹, tronconică, cu buza arcuită în interior. De la baza umărului pornește o toartă unghiulară perforată orizontal. Este un vas din categoria ceramicii fine; culoarea este cărămizie și este lustruit. Dimensiunile sale sunt: h=6,4cm, diametru=22,5cm. Pe fund prezintă un decor alcătuit din linii incizate, în forma unei cruci gamate, ce are laturile hașurate.

În cercetările din aceeași așezare, din anul 1979, un vas asemănător² a fost descoperit în locuința L1, din suprafața I, ce aparține nivelului mijlociu cu vestigii de tip Sălcuța. Este vorba tot despre o strachină ce are aceeași formă, dar motivul, reprezentat tot de o cruce gamată cu laturile hașurate, este realizat prin canelare.

În fine, la Valea Anilor, punctul „La Glămie,, cercetările din 1981 au dus la găsirea unui pahar³ ce prezintă decor plasat pe fundul vasului. Pasta este grosieră, culoarea cărămizie, iar ca degresant a fost folosit nisipul cu bobul mare

1 Vasul se află în depozitul Muzeului Regiunii Porților de Fier Drobeta Turnu Severin și are număr de inventar I 4513.

2 M.Șimon, *Așezarea sălcuțeană de la Ostrovul Corbului, județul Mehedinți*, SCIVA, 40,2, 1989, fig.8/1.

3 Obiectul se află în depozitul Muzeului Regiunii Porților de Fier Drobeta Turnu Severin și a fost descoperit de către I.Stângă într-o așezare atribuită culturii Sălcuța. Vasul a fost găsit în suprafața A, caroul 4, la adâncimea de -0,80m. Numărul sau de inventar este I 5489.

și pietricele.

Vasul în cauză are buza ușor evazată, nu prezintă alt tip de decor. Dimensiunile sale sunt: h=5,2cm, diametru=5,5cm.

Pe fundul său este prezent un decor realizat cu unghia, ce nu pare a avea nici o idee bine conturată, direcțiile de orientare a inciziilor și modul cum sunt grupate fiind dintre cele mai diverse.

Astfel de vase, cu simboluri plasate pe fund, au apărut în arealul culturilor neolitice Bioan-Giulești (Câmpia Brăilei și Dobrogea), Vinča⁴ (atât în Banat cât și în partea stângă a Jiului), Turdaș, Gradesnica, Kalojanovec-Karanovo VI, cultura ceramicii liniare, Precucuteni, Hamangia⁵.

Cele mai apropiate analogii pentru vasele de la Ostrovul Corbului le găsim la Parța „, Tell I „,⁶ Nova Zagora⁷, Turdaș „,Lunca„,⁸ Bucovăț⁹.

În Banat, în partea sa de est, unde s-a răspândit cultura Sălcuța în fazele IIc și III, din așezarea de la Cuptoare „,Sfoge„, avem un vas fragmentar ce are realizat pe fundul său o cruce incizată.¹⁰ Între brațe este incizat un motiv sub forma unui unghi drept. Forme identice au fost găsite în așezarea de la Turdaș-„,Luncă„,¹¹și Parța-„,Tell I¹²„.

În perioada neolitică, o veritabilă cale de transmitere a influențelor pe axa nord-sud și invers, între Transilvania și Oltenia și mai departe spre zona Balcanilor, a reprezentat-o culoarul Timiș-Cerna.

Pentru simbolurile aflate pe paharul de la Valea Anilor nu am găsit analogii.

Găsirea de asemănări, pentru vasele de la Ostrovul Corbului, în mediul

4 Descoperiri de la Parța „, Tell I „,-Gh.Lazarovici, *Neoliticul Banatului*,1979,p.204, pl.XVIII H/5, 25/27; pl.XXIV F/16-27; Gh.Lazarovici, F.Drașovean, Z.Maxim, *Parța . Monografie arheologică*.I, 2001, fig.10/2, 19/11, 25/3, 46/16, 70/6, 104/6; Zorlent- Gh.Lazarovici, *Neoliticul...*,p.136-137,209-210, pl.XVIII F/53; XIX H/4-5); Rast- VI.Dumitrescu, *The Neolithic settlement at Rast*, BAR, 72, 1980,p.110, pl.XXXIV/6, XLV/3-17; Vrsac- Gh.Lazarovici, *Neoliticul...*,p.137, fig. 12-13,F. Drașovean, *Cultura Vinča târzie(faza C) în Banat*, 1996,p.73.

5 O prezentare detaliată a materialelor o găsim la V.Sârbu, S.Pandrea, *Vase cu semne pe fund din neoliticul dezvoltat în spatiul carpato-balcanic*, Banatica,16,1, 2003,p.102-133.

6 Ibidem, p.127, fig. 4/ 14,17; fig. 10/6,7.(Cultura Vinča).

7 Ibidem,p.129, fig.6/12(Cultura Karanovo VI).

8 Ibidem, p.132, fig.9/24(Cultura Turdaș).

9 Ibidem, p.133, fig.10/9(Cultura Vinča).

10 A.Radu, *Cultura Sălcuța în Banat*, 1999, pl.61/7. Forma vasului este tronconică în partea inferioară a corpului și bombată sub linia gâtului.Este decorat cu nervuri ogivale concentrice, puțin reliefate, iar creștăturile au fost umplute cu o substanță alba. Vasul este acoperit cu angobă neagră, lustruită. În catalogul autoarei vasul n cauză este poziționat la categoria nervuri E3c-faza Sălcuța IIc.

11 V.Sârbu, S.Pandrea,op.cit.,fig.9/10. Vezi și M.Roska, *Die sammlung Zsofia von torma*, 1941, fig. XXXI-XXXIV; S.A.Luca, *Asezări neolitice pe Valea Muresului(II). Noi cercetări arheologice la Turdaș„,Luncă*.I.Campaniile 1992-1995, 2001,p.68,fig.33/9, fig.34/8.

12Ibidem , fig.10/5.Vezi si Gh.Lazarovici, *Tipologia și cronologia culturii Vinča în Banat*, Banatica,II,1973,p.25-55,fig.25/4a și 4b.

culturii Vinča este explicabilă, după cum se știe, în vestul Olteniei fiind atestată prezența comunităților vinčiene în neoliticul dezvoltat.

În catalogul ornamentelor culturii Vinča din Banat, prezentat de către Gh.Lazarovici în 1991¹³ regăsim multe motive ce se perpetuează și în cultura Sălcuța , iar printre acestea se află și motivul de la Ostrovul Corbului.

Cele două străchini de la Ostrovul Corbului aparțin culturii Sălcuța, faza evolutivă IIIa, care este atribuită finalului evoluției acestei culturi și este ulterioară fazei III din așezarea de la „Piscul Cornișorului,, Sălcuța, dar anterioară fenomenului cultural al torțiilor pastilate, numit Sălcuța IV.

Paharul de la Valea Anilor a fost găsit într-un mediu cultural ce poate fi atribuit fazei evolutive Sălcuța III (faza clasică).

Din punctul de vedere al simbolurilor identificate, putem vorbi de o tematică unitară (pentru cele de la Ostrovul Corbului), elementul prezent de fiecare dată fiind crucea gamată, iar liniile ce umplu spațiul dintre brațe fiind plasate în sensul acelor de ceasornic. Se poate observa o simetrie. Numarul liniilor variază, fiind cuprins între 3 și 5.

Din punct de vedere cronologic, limita inferioară a descoperirilor de acest tip o reprezintă neoliticul timpuriu (prezențe rare), iar cea superioară este dată de eneoliticul târziu (vasele din mediul Sălcuța, dar și cele de la Însurăței, Tașaul „La Ostrov,, - mediul Gumelnița A2). Cele mai numeroase apariții le avem în perioada neoliticului dezvoltat.

Pentru arealul oltean, de la nivelul culturii Vădasta IV, din așezarea de la Vlădila (Olt), punctul „Ogoi,, se cunoaște un vas ce are un simbol în forma unei agrafe desfăcute, plasat pe fund.¹⁴

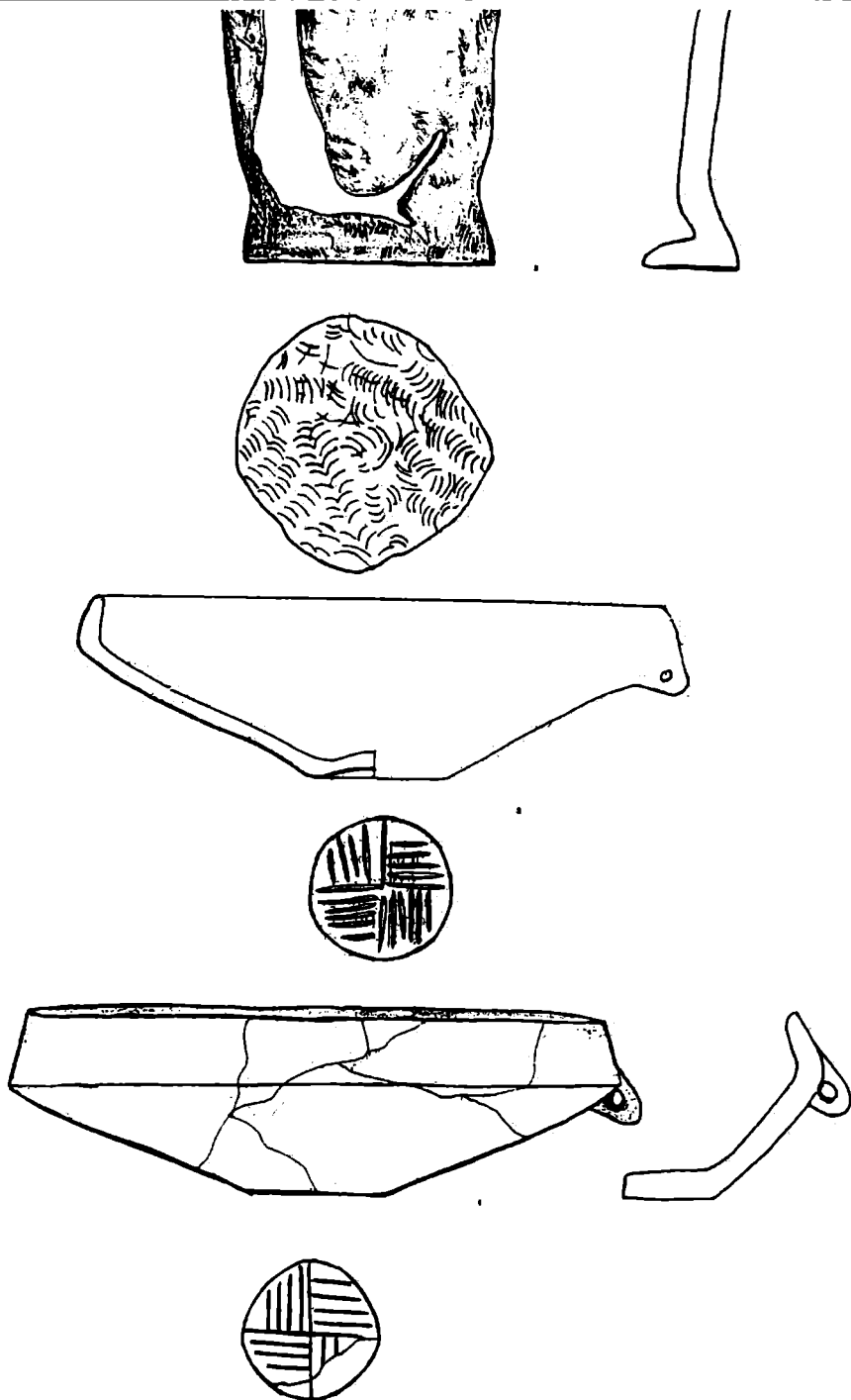
Interpretarea acestor semne poate merge de la sfera artei decorative, utilitarului, „dreptului de autor,, și „mărcii,, până la sfera artei religioase, cultice și magiei. Dacă există un mesaj al lor, ne scapă încă. În schimb, nu putem să nu admirăm simțul estetic, simetria și diversitatea modelelor folosite.

Apariția acestor „semne,, nu se restrânge doar la ceramică, ele fiind identificate și pe figurine antropomorfe și zoomorfe, măsuțe de cult, greuțăți.

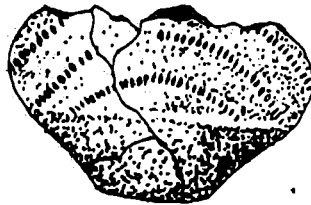
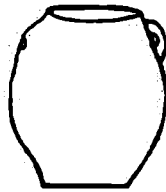
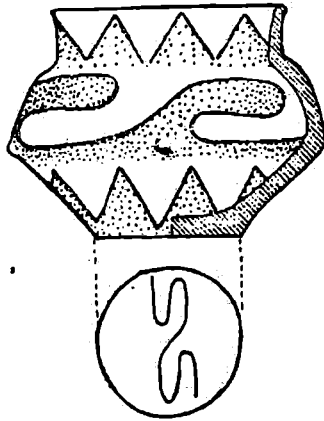
Prin cele trei vase prezentate adăugăm noi forme repertoriilor cunoscute și extindem aria lor de răspândire, adăugând și Oltenia perioadei eneolitice târzii.

13 Gh.Lazarovici, *Cultura Banatului*. Cultura Vinča în România, 1991, p.38, fig.9. Vezi simbolul notat EK..

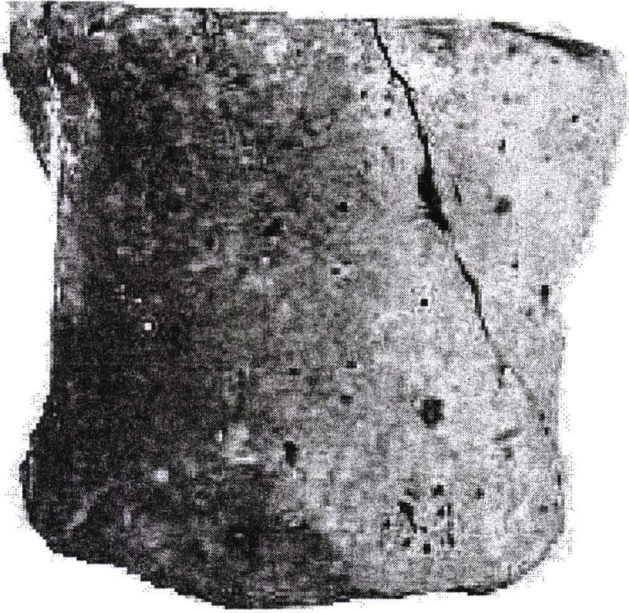
14 M.Nica, *Cultura Vinca in Romania*, 1991, p.171, nr. 73. Vasul face parte din categoria ceramicii fine, lustruit, ornamentat cu triunghiuri și meandre umplute cu puncte înțepate și se află în Muzeul de Istorie Caracal. Dimensiuni: 16/11,5cm. A fost găsit în suprafața SV, locuința nr.1, nivelul IV, la adâncimea de -0,60m.

Plansa I: fig. 1 Ostrovul Corbului(inedit); fig.2 Ostrovul Corbului (apud M.Şimon); fig.3 Valea Anilor(inedit).

Plansa II: fig.1 Cuptoare „Sfogea„(apud A.Radu); fig. 3 Parța „Tell I,,
(apud Gh.Lazarovici); fig.3 Vlădila (apud M.Nica).

Plansa III: Valea Anilor